

เอกสารสิ่งพิมพ์

พิมพ์ครั้งที่ ๑

ผู้จัดพิมพ์ : นางณัฏฐนันท์ ภัทรวิริยะคุณ

ที่ปรึกษา

นายอานนท์ อภิชาติตรากุล	นายกเทศมนตรี
นายมนู สุภาพ	รองนายกเทศมนตรี
นายไมตรี บางพาน	รองนายกเทศมนตรี
นายวิรัตน์ ดันเจริญ	ข้าราชการบำนาญ
นายสวัสดิ์ สังเกตหาญ	ข้าราชการบำนาญ

แหล่งที่มาของข้อมูล :

หนังสือที่ระลึกเปิดอาคารสำนักงานเทศบาลตำบลพรานกระต่าย
๑๗ กันยายน ๒๕๕๗

กองบรรณาธิการ

นายพัฒนชัย ธรรมสวยดี	ปลัดเทศบาล
นางสาวนิดา ถมอินทร์	ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน
นางสาวจินดาพร รอดกสิกรรม	หัวหน้าฝ่ายบริหารงานการศึกษา
นางณัฏฐนันท์ ภัทรวิริยะคุณ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

ขนาด ๑๕ x ๒๑ เซนติเมตร จำนวน ๒๐ หน้า

สถานที่พิมพ์ : เทศบาลตำบลพรานกระต่าย

อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

โทรศัพท์ ๐ - ๕๕๗๖ - ๑๐๖๒

โทรสาร ๐ - ๕๕๗๖ - ๑๒๐๐

เว็บไซต์ www.phrankratoi.go.th

จำนวน ๒๐๐ เล่ม

วันที่พิมพ์ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๗

(๑)

ภาษาถิ่นพรานกระต่าย

ภาษาเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุดของแต่ละชนชาติ เป็นทั้งเอกลักษณ์และเครื่องผูกพันระหว่างมนุษย์ให้แน่นแฟ้นกว่าสิ่งอื่นใดและไม่มีสิ่งใดที่จะทำให้มนุษย์รู้สึกเป็นพวกเดียวกันได้ดีว่าภาษา ภาษาจึงเป็นศูนย์กลางของทุกๆ คนที่อยู่ในชาติ ในถิ่นฐานหรือดินแดนที่ตนอาศัยอยู่ โดยเฉพาะ ภาษาถิ่น จัดเป็นภาษาที่มีรูปลักษณะหลากหลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นหรือเป็นที่นิยมสื่อสารตามท้องถิ่นนั้นๆพรานกระต่ายก็เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดกำแพงเพชร ที่มีภาษาถิ่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่ใช้สื่อสารระหว่างกันเป็นเวลานานมาแล้ว ถือเป็นมรดกอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษของ ชาวอำเภอพรานกระต่ายได้สร้างสมไว้ให้ แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมอันสูงส่งในอดีตที่ชาวพรานกระต่ายยุคปัจจุบันต่างภูมิใจในความโดดเด่นเป็นหนึ่งยกให้เป็น “เอกลักษณ์ภาษาถิ่น

ภาษาพรานกระต่าย เป็นภาษาที่ใช้สื่อสารระหว่างท้องถิ่นเป็นภาษานานมาแล้ว ตั้งแต่ยุคที่ชุมชนดั้งเดิมได้เข้ามาตั้งรกรากก่อสร้างบ้านเมืองพรานกระต่ายมา โดยกลุ่มชนดังกล่าวใช้ภาษาพูดที่เป็นภาษาไทยถิ่นกลาง (นักภาษาศาสตร์ได้จำแนกภาษาไทยออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ ภาษาถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นใต้) แต่เป็นภาษาไทยถิ่นกลางที่มีเสียง และความฉืดเพี้ยนไปบ้างเล็กน้อยที่เรียกกันว่า “เหนือ” ซึ่งศัพท์ทางภาษาศาสตร์เรียกว่า “ภาษาชนบท” ลักษณะเด่นของภาษาถิ่นพรานกระต่ายคือ การใช้คำที่มีวรรณยุกต์และเสียงเอกจะเปลี่ยนเป็นเสียงจัตวา เสียงวรรณยุกต์จัตวาจะเปลี่ยนเป็นเสียงวรรณยุกต์เอก นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์ที่แตกต่างไปตามท้องถิ่นอื่น มีสำเนียงคล้ายชาวสุโขทัยแต่มีเสียงเหนือมากกว่าชาวสุโขทัย โดยมีเสียงเหนือสำเนียงเหมือนคนทุ่งหลวง แต่ภาษาถิ่นพรานกระต่ายจะเสียงเหนือมากกว่า ส่วนภาษาของคนทุ่งเมืองจะเป็นภาษาของชาวสุโขทัยมากกว่าชาวพรานกระต่าย โดยที่สภาพทางภูมิประเทศจะไม่มีอิทธิพลต่อภาษาถิ่นพรานกระต่าย เพราะภาษาของชาวพรานกระต่ายจะกระจายออกไปแบบเครือข่าย เพราะชาวพรานกระต่าย ในอดีตไม่นิยมอพยพไปอยู่ที่อื่น

(๒)

ตัวอย่างคำภาษาพราณกระต่าย อาทิเช่น

ลัมกลิ้งกับพื้น	ภาษาพราณกระต่ายคือ	กลิ้งกระหล่น
กอนดินในทุ่งนา	ภาษาพราณกระต่ายคือ	กอนซีแด้
รถมอเตอร์ไซด์	ภาษาพราณกระต่ายคือ	รถตามอ
เล่นหมาดเก็บ	ภาษาพราณกระต่ายคือ	เล่นหมากเปิดปาก
ตรงโน้น	ภาษาพราณกระต่ายคือ	ไต่ณะ
จอบขุดดิน	ภาษาพราณกระต่ายคือ	กระเบ็งเห้ง หรือ กระบก
ตุ๊กแก	ภาษาพราณกระต่ายคือ	คอตตอ
ลูกน้ำ	ภาษาพราณกระต่ายคือ	ตุ๊กกะเตี้ย
เป็นหลุมเป็นบ่อ	ภาษาพราณกระต่ายคือ	กระบวักกะบัว

๑) ลักษณะการใช้ภาษาถิ่น (พราณกระต่าย) วัฒนธรรมใช้ภาษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้เป็นภาษากลาง แต่จะมีเพี้ยนไปบ้างก็ยังพอมิเค้าเต็ม การเพี้ยนไปนี้เป็นภาษาทางภาคไหน เพี้ยนมาตั้งแต่โบราณแล้ว ดังต่อไปนี้ คือ

เสือ	เพี้ยนเป็น	เสือ
เสือ	เพี้ยนเป็น	เสือ
ข้าวสาร	เพี้ยนเป็น	ข้าวสำน
หนังสือ	เพี้ยนเป็น	หนังสือ
คนสวย	เพี้ยนเป็น	คนส่วย
มังสี	เพี้ยนเป็น	มังฮี
ไปซิวะ	เพี้ยนเป็น	ไปชีวะ
ไปไหนเล่า	เพี้ยนเป็น	ไปเนา (นาว)

หมายเหตุ เสียงวรรณยุกต์เอก และจัตวา ภาษาถิ่นพราณกระต่ายจะออกเสียงกลับกัน เช่น

พ่อ	เป็น	พ่อ
เสือ	เป็น	เสือ
หมู	เป็น	หมู เป็นตัน

(๓)

๒) ภาษาถิ่นที่ยังใช้กันอยู่แพร่หลายและยังใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ บางคำที่ไม่เหมือนกับภาษาอื่นๆ เช่น

ซึ่ปูน	คือ	ฝรั่ง(ผลไม้)
น้ำแห่น	คือ	น้อยหน้า
ยู่	คือ	ผลึก , ดัน
ไต่	คือ	ตรงโน้น
เนี้ยะ	คือ	ตรงนี้
ตะพัด	คือ	สะกัตกัน
หมอด	คือ	รอดใต้
ยั้ง	คือ	หยุด
ไม้เล้า	คือ	ไม้สอยผลไม้
งวม	คือ	ครอบ , สวม
แหงะ	คือ	เหลียวดู , หันหน้ามา
กะบัก	คือ	จอบ
กะจอบ	คือ	เสียม
คุ	คือ	ถังน้ำ
อิมุย	คือ	ขวาน
ตุ๊กแก้ม	คือ	จิ้งจก
ตะแก้ม	คือ	จิ้งจก
แมงกะบี	คือ	ผีเสื้อ
ตุ๊กกะเตี้ย	คือ	ลูกน้ำ (ลูกยุง)
ลูกโจ	คือ	ลูกสุนัข
หยุด /นุง	คือ	ไม่กรอบ
แคบหมู	คือ	หนังหมูทอดพอง
จิ้งโน	คือ	จิ้งหรีด

(๔)

๓) คำสร้อย ใช้เสียงดนตรีในการจบประโยคการสนทนา

ภาษามาตรฐาน	ภาษาพรานกระต่าย
เอาเอง	เอาเอ็ง
ไปไหนมา	ไปไหนมาเล่า
เอาซิ	เอาฮิ

๔) ภาษาที่เปลี่ยนไป

อยู่ที่นี่	ได้ปี
อยู่นั่น	อยู่ปุ้น

ภาษาถิ่น “พรานกระต่าย” เป็นภาษาที่ใช้สื่อสารกันอยู่ทั่วไปในอำเภอพรานกระต่าย และบริเวณใกล้เคียง ศูนย์กลางของภาษาจะพูดกันมากเกือบจะทุกครัวเรือนหรือเป็นภาษากลางของชาวพรานกระต่ายเลยทีเดียวคือในเขตอำเภอพรานกระต่ายนั่นเอง อาจสรุปพื้นที่ที่ใช้ภาษาพรานกระต่ายสื่อสารกันได้ดังต่อไปนี้

๑. ในเขตอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ทุกหมู่บ้านในอำเภอนี้พูดภาษาพรานกระต่ายทั้งสิ้น เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนเป็นเวลานานมาแล้ว

๒ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จะมีพื้นที่ที่ใช้ภาษาถิ่นพรานกระต่ายสื่อสารมีจำนวน ๑ หมู่บ้าน ซึ่งได้แก่ หมู่บ้านน้ำดิบ

๓ ในเขตอำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร มีพื้นที่ที่ใช้ภาษาถิ่นสื่อสารมีจำนวน ๒ หมู่บ้าน ซึ่งได้แก่ หมู่บ้านหนองหลวงและหมู่บ้านลานกระบือ

๔ อำเภอเมือง จังหวัดตาก มีพื้นที่ที่ใช้ภาษาถิ่นพรานกระต่ายสื่อสารมีจำนวน ๗ หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านตลุกป่าตาล บ้านบ่อไม้หว้า บ้านโปรงแดง บ้านลานสอ บ้านวังประจวบ บ้านสะแกเครือ และบ้านไม้งาม

๕ อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย มีพื้นที่ที่ใช้ภาษาพรานกระต่ายสื่อสารมี ๓ หมู่บ้าน ซึ่งได้แก่ หมู่บ้านคุยสมอ หมู่บ้านชุมแสงสงคราม และหมู่บ้านหนองตุม

(๕)

๖. อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย มีพื้นที่ที่ใช้ภาษาพรานกระต่ายสื่อสารมีจำนวน ๔ หมู่บ้าน ซึ่งได้แก่ หมู่บ้านไผ่ล้อม หมู่บ้านยางซ้าย หมู่บ้านฝอย และหมู่บ้านคลองยาง

๗. อำเภอศรีมาม จังหวัดสุโขทัยมีพื้นที่ที่ใช้ภาษาถิ่นพรานกระต่าย มีจำนวน ๗ หมู่บ้าน ซึ่งได้แก่ หมู่บ้านบึงสนม หมู่บ้านคุยประตุ หมู่บ้านใหม่เจริญผล หมู่บ้านบ่อคู หมู่บ้านสามพราน หมู่บ้านเขาทองผาจับ และหมู่บ้านโดนด

๘. อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย มีพื้นที่ที่ใช้ภาษาถิ่นพรานกระต่ายสื่อสาร มีจำนวน ๑ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านวังตะแบก-เหนือ

จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมการใช้ภาษาถิ่นพรานกระต่าย มีอยู่เป็นบริเวณกว้างขวางโดยที่จะมีการสืบทอดกันโดยตลอด ชาวพรานกระต่ายถือเป็นผู้ที่โชคดีที่บรรพบุรุษได้มอบภาษาถิ่นให้ไว้เป็นมรดกที่ล้ำค่า แสดงให้เห็นว่าในอดีตคนพรานกระต่ายเป็นผู้มีวัฒนธรรมทางด้านภาษาสูงมาแต่โบราณจึงเป็นเรื่องที่คนพรานกระต่ายปัจจุบันจะต้องช่วยอนุรักษ์ภาษาของตนไว้ให้เป็นเอกลักษณ์ที่น่าภาคภูมิใจตลอดกาล

ภาษาถิ่น	คำอ่าน	คำแปล/ความหมาย/ภาษากลาง
กงล้อกรรณ	กง-ล้อ-กง-รต	ล้อรถ
กงแหวน	กง-แหวน	ตรงไป ไม่เลี้ยวไปขวาซ้าย
กระเจิง	กะ-เจิง	กระจ่าย
กระเซกระแซะ	กะ-เซะ-กะ-แซะ	เปียก
กะเซียงกะชิ	กะ-เซียง - กะ-ชิ	เขยิบเข้ามา
กระด้า	กะ-ด้า	ตระกร้า
กระบวย	กะ-บวย	ที่ตักอาหารที่เป็นน้ำ
กระเบ็งเห็ง	กะ-เบ็ง-เอ็ง	จอบ
กระปิบ	กะ-ปิบ	ภาชนะใส่น้ำ, ดังใส่น้ำ
กะมั่ง	กะ-มั่ง	กะละมัง
กลิ้งถล่น	กิ้ง-ถะ-หฺร่น	ล้มกลิ้งไป

(๖)

ภาษาถิ่น	คำอ่าน	คำแปล/ความหมาย/ภาษากลาง
ก้วยตึงนง	ก้วย-ตึง-นง	ไขว่ห้างก้น
ซีแต่	ก๊อน-ซี-แต่	ก๊อนที่โลชั่น
ก๊อนเข้า	ก๊อน-เข้า	เอาหินมาวาง ๓ ก๊อน หุงข้าว
กระจ๊อน	กะ-จ๊อน	กระแต , กระแตข้างลาย
กะซุก	กะ-ซุก	เสื่อหักมุม
กะเตียด	กะ-เตียด	เอาของวางที่เอาแล้วเดินไป
กะต้อ	กะ-ต้อ	กระโหลก หวดน้ำ
กะต่อนกะแต่น	กะ-ต่อน-กะ-แต่น	เป็นตอนๆ ไป
กะต่าย	กะ-ต่าย	กระต่าย
กะถ่อง	กะ-ถ่อง	เอาศอกกระแทกไปข้างหลัง
กะเห็ด	กะ-เห็ด	เลื่อนเคลื่อนที่
กะบัก	กะ-บัก	จอบ
กะบวกกะบัว	กะ-บวก-กะ-บัว	เป็นหลุมเป็นบ่อ
กะบะ	กะ-บะ	ลาดข้าว
กะบ๊ะ	กะ-บ๊ะ	ลาดใส่กับข้าว
กะเบือะ	กะ-เบือะ	ก๊อนใหญ่
กะพัด	กะ-พัด	สก๊ตกัน
กะฟือ	กะ-ฟือ	พัด
กะลอง	กะ-ลอง	เอามือลูบหรือสะกิดที่ลูกอ๊อดตะ
กะเลินเต	กะ-เลิน-เต	กระแตตัวเล็กๆ
กะโล้	กะ-โล้	ไม้สานสำหรับใส่ข้าว
กะโหล็ก	กะ-โหล็ก	กะลามะพร้าว
กั้งโคง	กั้ง-โคง	กัมแล้วยกกันขึ้น
กินจิจจริงๆ	กิน-จ-จิจ-จริง	กินมาก
กินเต็บ	กิน-เต็บ	ทานมากๆ

(๗)

ภาษาถิ่น	คำอ่าน	คำแปล/ความหมาย/ภาษากลาง
กึกๆ	กึก-กึก	เรียกโกให้มา
เกาะลม	เกาะ-ลม	กริยา (ตีเกาะเรียกประชุม)
เกือก	เกือก	รองเท้า
แกว่นไฟ	แกว่น-ไฟ	จุดไฟสก๊ตกันไม่ให้ไฟลาม, กันไฟ
แก๊ะ	แก๊ะ	คำลงท้ายของประโยคคำพูด
โกกกาก	โกก-กาก	เสื่อ (ใช้เสื่อไม้)
โก๊กๆ	โก๊ก-โก๊ก	เรียกโกมากินข้าว
โก้	โก้	โก้
โก้ตักกะตัก	โก้-ตัก-กะ-ตัก	โก้ตักใจร้อง(ตัวเมีย)
หนมคู่	ชะ-หนม-คู่	ปาห้องโก้
ขมกข้าวขมกน้ำ	ขมกข้าว-ขมกน้ำ	สลักข้าวสลักน้ำ
คะโยน	ชะ-โยน	ที่ตักน้ำจากบ่อ
ข้างน้ำ	ข้าง-น้ำ	ไข่น้ำหรือเป็นน้ำออก-เข้า
ข้าวเกรก	ข้าว-เกรก	ข้าวเกรียบ
ข้าวเกรียบโป่ง	ข้าว-เกรียบ-โป่ง	ข้าวเกรียบว่าว
ซี่ก่วง	ซี่-ก่วง	น้ำมันยางออกจากต้นพลวง
ซี่โก๊ะ	ซี่-โก๊ะ	ซี่หัว (หนังศรีษะเป็นเชือรา)
ซี่เทอ	ซี่-เทอ	คนสมองไม่ดี หรือมืดไม่คม
ซี่ปุ่น	ซี่-ปุ่น	ฝรั่ง (ผลไม้)
ซี่ปัด	ซี่-ปัด	โกหก
ขึ้นกะปิบกะปิม	ขึ้น-กะ-ปิบ-กะ-ปิม	เห็นขึ้น
ไขว	ไขว	ไขว่ห้าง
ใช้ตะตุนตะกาน	ใช้-ตะ-ตุน-ตะกาน	คนเริ่มเป็นไข้
ควายอิตวัด	ควายอิตวัด	ควายวิ่ง
ควายฮืด	ควายฮืด	ควายขวิด
คว่าข้าวเม่า	คว่า-ข้าว-เม่า	ล้มคว่าหน้า

(๘)

ภาษาถิ่น	คำอ่าน	คำแปล/ความหมาย/ภาษากลาง
คุย	คุย	ป่าสูง
คุโยน	คฺโยน	สำหรับโยนนํ้าขึ้นจากบ่อ (*)
โง่ง	โง่ง	ไม่เข้าใจ
งบนํ้าอ้อย	งบ-นํ้า-อ้อย	นํ้าอ้อยที่หยดเป็นวง
จั่ว	จั่ว	วัว
จั่ว	จั่ว	เรียกวัวที่เป็นลูก (ลูกวัว)
ง่าย	หงาย	ง่ายๆ เพี้ยนเสียง
แงะ	แหงะ	หันไปมอง
จิก	จิก	ขุด (เช่นขุดดิน)
จริงเม้า	จริงเม้า	ไขใหม่
เจิง	เจิง	ไม่สนิท
จอบ	จอบ	เสียม
จั่ง	จั่ง	ถูกที่หมาย
จิงจั่ง	จิง-จั่ง	มากมาย
จูจี้ชีควาย	จู-จี้-ชี-ควาย	ค้วงหรือตัวกลิ้งชี
เจ็งเหลิม	เจ็ง-เหลิม	นํ้าแกงมากเกินไป
เจิ่นทาง	เจิ่นทาง	หลงทางเดิน
เอี่ยมเหลิง	เอี่ยม-เหลิง	สะอาด
โจ๋ๆ	โจ๋-โจ๋	เรียกลูกหมา
ชะมุก	ชะมุก	กินไม่เรียบร้อย
ชะโลกโก๊กเก็ก	ชะ-โลก-ก๊ิก-เก็ก	หุบเขาที่มีหินมาก
ซุหั่ว	ซุ-หั่ว	สระหั่ว (สระผม)
ซึกมก	ซึก-มก	สกปรก
ซวดเลย	ซวด-เลย	ไม่ได้อะไรซักอย่าง

(๙)

ภาษาถิ่น	คำอ่าน	คำแปล/ความหมาย/ภาษากลาง
ซั่ว	ซั่ว	ไล่ไก่
ซู้ๆ	ซู้-ซู้	ไล่หมา (บอกให้หมาอีกตัวไล่หมาอีกตัว)
ต็อก	ต็อก	ตุ้มหูของสตรีสมัยก่อน
ดอกกระดาด	ดอก-กระ-ดาด	ดอกเฟื่องฟ้า
ดอกซี่ไก่	ดอก-ซี่-ไก่	ดอกผกากรอง
ติะนา	ติะ-นา	ไถนาหนแรก
ตักตุ้ม	ตัก-ตุ้ม	พระสวตมนต์ไม่ได้ นั่งห้ายแถว
ตั่งกางเกง	ตั่ง-กาง-เกง	เป้ากางเกง
ตั่งไฟ	ตั่ง-ไฟ	ก่อไฟ
ติดขึ้นหน่อย	ติดขึ้นหน่อย	จัดขึ้นไปให้สูง
เดินโดกเดก	เดิน-โดก-เดก	เดินไปมาไม่ยอมเข้า
เดินตะหฺร่นๆ	เดิน-ตะ-หฺร่น-ตะ-หฺร่น	เดินก้มไม่มอง
ไต่ยนิ	ไต่ย-นิ	ไกลก็ได้ใกล้ก็ได้
ไต่ยนะ	ไต่ย-นะ	ตรงนั้น
ตักกะใจ	ตัก-กะ-จาย	ตกใจ
ตักนํ้ามันยาง	ตก-นํ้า-มัน-ยาง	อาการมันซึม
ตักกะตั่ง	ตก-กะ-ตั่ง	ตกใจ
ตรงไต่ย	ตรง-ไต่ย	ไกล
ตรงนูน	ตรง-นูน	ไกลๆ
ตอดตอ	ตอด-ตอ	ตึกแถวใหญ่
ตะกั้น	ตะ-กั้น	จึงเหลน

(*) สานด้วยไม้ไผ่ใช้ขันยารันวัว

(๑๐)

ภาษาถิ่น	คำอ่าน	คำแปล/ความหมาย/ภาษากลาง
ตะโก	ตะโก	กรรไกร
ตะก้อ	ตะ-ก้อ	กึ่งกำ
ตะกุ่มตะก่าน	ตะ-กุ่ม-ตะ-ก่าน	ครั้นเนื้อครั้นตัว
ตะเกล็ด	ตะ-เกล็ด	ไม้เชื้อไฟ
ตะแก้ม	ตะ-แก้ม	จิ้งจก
ตะคันตะคอ	ตะ-คัน-ตะ-คอ	อาการจะเป็นไข้
ตะปิ้ง	ตะ-ปิ้ง	แห
นกก๊อด	นก-ก๊อด	นกปะหลอด
นกตามอิด	นก-ตาม-อิด	นกคุ้ม
นกอีแซว	นก-อี-แซว	นกตาแรน
นกอีตุ้ม	นก-อี-ตุ้ม	นกตะลุ่ม
นกอีเตียน	นก-อี-เตียน	นกกระเรียน
นอนตะแดงแซ้ง	นอน-ตะ-แดง-แซ้ง	นอนหมดเรี่ยวหมดแรง
นอนก้วยห้าง	นอน-ก้วย-ห้าง	นอนเอาขาเกยกัน
นอนแผ่หลา	นอน-แผ่-หลา	นอนหงายหมดอาลัย
นอนม้อ	นอน-ม้อ	นอนคู่ผอยหลับ
นอนเอกเขนก	นอน-เอก-ชะ-เทนก	นอนหงายดูอาการเหนื่อย
น้อไม้	น้อ-ไม้	หน่อไม้ไผ่
นั่งยั้งยอง	นั่ง-ยั้ง-ยอง	นั่งกันไม่ถึงพื้น
น้ำท่วมนากะเพ้อเลื้อ	น้ำ-ท่วม-นา-กะ-เพ้อ-เลื้อ	น้ำท่วมนา
น้ำแหน่	น้ำ-แหน่	น้อยหน้า (ผลไม้)
นุง	นุง	ขึ้น ไม่กรอบ
โน้น	โน้น	ไกลริบ
บัวนุ้ย	บัว-นุ้ย	ปลาตุกตุก
บ้องทุ	บ้องทุ	ใบทุ

(๑๑)

ภาษาถิ่น	คำอ่าน	คำแปล/ความหมาย/ภาษากลาง
บะเลอบะล่า	บะ-เลอ-บะ-ล่า	ใหญ่โต
เบ้าบือ	เบ้า-บือ	โยนหลุม
ประเตี้ยะ	ประ-เตี้ยะ	เตี้ยวเฉอะๆ
ประทุน	ประ-ทุ	ใช้ไม้ไผ่สานกรด้วยใบตองคลุมช่วงของล้อ
ปลาแดก	ปลา-แดก	ปลาร้า
ปลาดักคลิก	ปลา-ดัก-คลิก	ปลาที่อยู่ในน้ำน้อย
ปลาดักตั้ง	ปลา-ดัก-ตั้ง	ปลาที่อยู่ในหนองที่มีน้ำน้อย
ปลาฉ้วน	ปลา-ฉ้วน	ปลาผุดมาหายใจ
ปลาเปียง	ปลา-เปียง	เอาปลาตัวเล็กมาสับผสมเครื่องอาหาร (ทอดมันปลา)
ปลาหง	ปลา-หง	ปลาดุกตัวเล็ก (ปลาดุกผัดแดงๆ)
บีกกะเด็ก	บีก-กะ-เด็ก	ลักษณะตั้งตรง เช่น ล้มหัวทิ่มดิน
บีกกะเด็ก	บีก-กะ-เด็ก	หัวทิ่ม
ป่าหอด	ป่า-หอด	ป่าละเมาะ มีไม้อยู่เป็นหมู่
ปู่ก้ามเท่อ	ปู่-ก้าม-เท่อ	ปู่ตัวผู้ก้ามใหญ่
ปุ้น	ปุ้น	หนี
เป็นต้น	เป็น-ต้น	ท่อนไม้เป็นท่อน
เปรียว	เปรียว	ไม่เชื่อง
เปิดหน้าดัง	เปิด-หน้า-ดัง	เปิดประตู
แป๊ะเขามา	แป๊ะ-เขา-มา	อาศัยเขามาด้วย
ผักไค้	ผัก-ไค้	คื่นฉ่าย
ผักไห่	ผัก-ไห่	หะระ
ผ้าป่าว	ผ้า-ป่าว	ผ้าขาวม้า
ผ้าห่มเข้า	ผ้า-ห่ม-เข้า	ผ้าขนหนู
มะเขือกระตอลิง	มะ-เขือ-กระ-ตอ-ลิง	มะเขือเปราะ
มะเขือรีน	มะ-เขือ-รีน	กระเจียบ

(๑๒)

ภาษาถิ่น	คำอ่าน	คำแปล/ความหมาย/ภาษากลาง
มะเขือรีน	มะ-เขือ-รีน	กระเจี๊ยบ
มะเขือส้ม	มะ-เขือ-ส้ม	มะเขือเทศ
มะชา	มะ-ชา	ทุพธำ (ผลไม้)
มะหมี	มะหมี	บะหมี่
มั่วอีตัว	มั่ว-อี-ตัว	ซลุมุนวุ่นวาย
มันหีน	มัน-หีน	ของแห้งมันขึ้น (มีกลิ่น)
มันหีน	มันหีน	น้ำมันมะพร้าว
มั่วตัว	มั่ว-ตัว	ซลุมุนวุ่นวาย
มาชิ	มา-ชิ	มานี้จิ
มิด	มิด	มิด
แม่	แม่	แม่
แม่แก	แม่-แก	ยาย
แมงกะบี	แมง-กะ-บี	ผีเสื้อ
แมงแสบ	แมงแสบ	แมลงสาบ
แมงอีทอง	แมง-อี-ทอง	ทับทิมทอง (แมลง)
แม่จ้าว	แม่จ้าว	คำอุทานที่มองเห็น
แม่สะตัง	แม่-สะ-ตัง	เปลสำหรับเด็กนอน
โหม	โหม	โผล่ขึ้นมา
ผ้าอีเตี่ยว	ผ้า-อี-เตี่ยว	ผ้าที่พันหม้อข้าวเหนียว
โผ่นอู	โผ่น-อู	ไกวเปล
โผ่น	โผ่น	ไกว (เช่น เปล)
โผเผ	โผ-เผ	เหนียวล้ามาก
ฝ่นกุ่ม	ฝ่น-กุ่ม	ฝนตกนานๆ
ฝ่นตักฉ้อๆ	ฝ่น-ตัก-ฉ้อ-ฉ้อ	ฝนตกพริ้วๆ
ฝ่นมิด	ฝ่น-มิด	ลับมิด

(๑๓)

ภาษาถิ่น	คำอ่าน	คำแปล/ความหมาย/ภาษากลาง
ฝ่นย้อย	ฝ่น-ย้อย	ฝนตกปรอยๆ
พี	พี	พี
พรานกระต่าย	พราน-กระ-ต่าย	พรานกระต่าย
พ้อ	พ้อ	พ้อ
พ้อแก	พ้อ-แก	ตา
พุด	พุด	พุด
เพลี่ย	เพลี่ย	พลอยได้กินกับเขา
เพี้ยกทำ	เพี้ยก-ทำ	เสียที่คนอื่น
ฟ้าทะแลบ	ฟ้า-ทะ-แลบ	ฟ้าร้อง (ฟ้าแลบแบบแบบ)
ม้วนกระลอก	ม้วน-กระ-ลอก	อาการคันยังไม่ตาย
มอง	มอง	กระต๊อตำข้าว
หมอง	ม็อง	บริเวณ แหล่งผลิต
ไม้กระตาก	ไม้-กระ-ตาก	ท่อนไม้ขนาดเหมาะมือ
ไม้เท้าเวย	ไม้-เท้า-เวย	ไม้ยันเรือนล้อ
ไม้เส้า	ไม้เส้า	ใช้สอยผลไม้
ยุบอีกับ	ยุบ-อี-กับ	ฟุบลงไป
ยุย	หยุย	เปื่อย
ยุต	หยุต	เหี่ยว ย่น
โยนป้อ	โยน-ป้อ	เล่นสตาจโยนหลุม
แยงตุ	แยง-ตุ	มองดูข้างใน
รดตามอ	รด-ตา-มอ	รดมอเตอร์ไซค์
รดอีเล่อ	รด-อี-เล่อ	รดไถนา
ลอกควาย	ลอกควาย	กระตัง
ล้อกะแทะ	ล้อ-กะ-แทะ	ล้อที่มีเหล็กหุ้มหน้ากง
ลอยกะเผื่อเหล่อ	ลอย-กะ-เผื่อเหล่อ	ของลอยอยู่ในน้ำ
		มากมาย

(๑๔)

ภาษาถิ่น	คำอ่าน	คำแปล/ความหมายภาษากลาง
ล้ออีแอ่ว	ล้อ-อี-แอ่ว	ล้อทำด้วยไม้
ล้ออุง	ล้อ-อุง	ล้อหมุน
ลากแตกลากแตน	ลาก-แตก-ลากแตน	อาเจียนมากๆ
ลันเตา	ลัน-เตา	ขนมรังผึ้ง
ลิว	ลิว	โยน เหวี่ยง
ลูกโจ้	ลูก-โจ้	ลูกสุนัข
ลูกต่อม	ลูก-ต่อม	ลูกช้าง
ลุมหลู่	ลุม-หลู่	ใกล้แจ้ง ใกล้สว่าง
ลูกซีฟอง	ลูก-ซี-ฟอง	ไม้เป็นชิ้นค้าคอบดุง
ลูกหนัง	ลูก-หนัง	กระสุนดินเหนียว
ลูกอิฐ	ลูก-อิฐ	ลูกหิน
ลูกแอ	ลูก-แอ	ลูกควาย
เล็กคร้ว	เล็ก-คร้ว	เอาครอบครัวไปนา (ย้ายครัว)
ไล่เนื้อ	ไล่-เนื้อ	ล่าสัตว์
วิ่งกะโฮยงกะหย่าง	วิ่ง-กะ-โฮยง-กะ-หย่าง	วิ่งกันวุ่น
แว้ง	แว้ง	ให้เลี้ยว
แว้งไปแว้งมา	แว้ง-ไป-แว้ง-มา	เลี้ยวมาเลี้ยวไป, แวะมาแวะไป
สลาจ	สะ-กลาง	ทวงหนี้ข้าวเหนียว
เส้นนังร้อน	เส้น-แกง-ร้อน	วุ้นเส้น
เสือก	สะ-เอ็ก	อาหารชนิดหนึ่งคล้ายๆ ห่อหมก ใส่ไข่
เสื่อ	เสื่อ	เสื่อปูนั่ง
เสือกกะตี	เสือก-กะ-ตี	ว่ายนํ้าหางยหลัง
เสือบตูด	เสื่อ-ตบ-ตูด	ต้วงตักแต่

(๑๕)

ภาษาถิ่น	คำอ่าน	คำแปล/ความหมาย
แสรกบัง	สะ-แหรก-บัง	ไม้ที่กั้นออกจากเพลา
หญ้าก่อน	หญ้า-ก่อน	หญ้าเจ้าชู้
หนังตะโห่งโก๋	นั้ง-ตะ-โห่ง-โก๋	นั้งหัวตั้งได้
หนังปะแด่	นั้ง-ปะ-แดะ	เอาหนังวัว-ความทำเป็นเกลียว
หนังเอ็น	หนัง-เอ็น	ยางวง
หนังเสียว	หนัง-เสียว	ให้เด็กหยุดร้อง
หม้อกา	หม้อ-กา	กาต้มน้ำร้อน
หมากปากเปิด	หมาก-ปาก-เปิด	หมากเก็บ
หมู	หมู	หมู
หมูบ้าน	หมู-บ้าน	หมูบ้าน
หยอดชิงขาง	หยอด-ชิง-ขาง	แมลงวันหยดไข่ขาง
หยังก่อน	ยั้ง-ก่อน	หยุด
หยังว่า	หยัง-ว่า	คล้ายตามเขา
หยุดเลย	หยุด-เลย	เที่ยวใช้ไม่ได้
หยุดอยู่นั้งนั้ง	หยุด-อยู่-นั้ง-นั้ง	หยุดอยู่นั้งๆ
หล่ม	หล่ม	ร่วม
หลังกะทุคา	หลัง-กะ-ทุ-คา	หลังคา
หล่าย	หล่าย	คลองที่เล็กๆ
หวานแหม	หวาน-แหม	ทอดแหม
หอบแห็กๆ	หอบ-แห็ก-แห็ก	เหนื่อยนั้งหอบมากๆ
หอยแกลบ	หอยแกลบ	หอบกาบ
หันตะหม้อ	หัน-ตะ-หม้อ	ทำอะไรไม่ถูก
หางโกน	หางโกน	เชือกที่ร้อยอ้อมความไดนาเทก
หรือโหน	เทก-หรือ-โหน	ไล่ความกลับ
หัวข้าวกะผู	หัว-ข้าว-กะ-ผู	หัวหงอกเต็มหัว
หัวเป็นแหน	หัว-เป็น-แหน	ผู้คนมากมาย

(๑๖)

ภาษาถิ่น	คำอ่าน	คำแปล/ความหมาย/ภาษากลาง
เห็ดหอบ	เห็ด-หอบ	เห็ดเปาะ เห็ดลูกม่นๆ ขึ้นต้นฤดูฝน
เหมือง	เหมือง	ขุดล่องให้น้ำไหล
เหล็กไฟ	เหล็ก-ไฟ	ไฟแช็ค (*)
เหียนไล่	เหียน-ไล่	คลื่นไล่
โหม	โหม	คนโกหก
โหล	โหล	หมวกสานด้วยใบตาล
อย่าหยุกหยิก	อย่า-ยุก-ยิก	อยู่เฉยๆ
อ้อม	อ้อม	สายรัดคอวัว-ควายไถนา
อีอ้อมะพร้าวอ่อน	อี-อ้อม-มะ-พร้าว-อ่อน	ยอดมะพร้าวอ่อน
อັตตะวัด	อັต-ตะ-วัด	ความวัง หรือคนที่ไม่ อยู่กรอบ
อ้ายโต้ง	อ้าย-โต้ง	ไก่ตัวผู้ (ไก่อยู่)
อีเก็บ	อี-เก็บ	หมากเก็บ
อีจู้จี้	อี-จู้-อี-จี้	แลงที่อยู่ในมูลสัตว์
อีชีว	อี-ชีว	ปละกระชีว
อีตุ๊ก	อี-ตุ๊ก	ปลาตุ๊ก
อีตี	อี-ตี	ปลากระตี
อีโต้	อี-โต้	มีดปลายเบิ้ล
อีถม	อี-ถม	กระบอกไม้เล็กๆ
อีซ้อง	อี-ซ้อง	ตะซ้อง
ไอ้ง	ไอ้ง	หนอนผีเสื้อ
อีแม่วโย	อี-แม่-โย	คำอุทาน ที่ไม่เห็นคนเล่า
อีโรย	อี-โรย	เครื่องทำเส้นขนมจีน
อีหง	อี-หง	เครื่องช้อนปลา

(*) หินเหล็กไฟ เป็นหินธาตุเหล็กเมื่อเอาตีกันจะเป็นประกายไฟ

(๑๗)

ภาษาถิ่น	คำอ่าน	คำแปล/ความหมาย
อีหนิด	อี-หนิด	จิ้งหรีด
อีหมอ	อี-หมอ	ปลาหมอ
อีหวด	อี-หวด	เครื่องมือฟันหญ้า
อีห้อย	อี-ห้อย	ลิง
อีโหง	อี-โหง	เครื่องช้อนปลา
อีอ้อ	อี-อ้อ	มันสมอง
อีออกอีแอต	อี-ออก-อี-แอต	ไม่เอาด้วย ,ไม่เห็นด้วย
อีแอม	อี-แอม	ลูกเขียด
อีฮัง	อี-ฮัง	เล่นโยนหรือตีลูกไม้
อีฮิน	อี-ฮิน	ขึ้น
อุงไป	อุง-ไป	หมุนไป
อีตๆ	อีต-อีต	เรียกหมู
เอ็น	เอ็น	จะไปไหนขอให้อีกฝ่ายมาเรียกด้วย
เอียงไป	เอียง-ไป	ด้อมๆ มองๆ
แอ้น	แอ้น	ข้าวโพดอ่อน
แอบหมาก	แอบ-หมาก	กระทะหมาก
ไอ้ก่อ	ไอ้-ก่อ	กิ้งก่า
ไอ้คก	ไอ้-คก	คางคก
ไอ้ช่อน	ไอ้-ช่อน	ปลาช่อน
ไอ้เผื่อน	ไอ้-เผื่อน	เพื่อน
ไอ้โหน	ไอ้-โหน	ลูกชาย
อี้อ	อี้อ	ไล่ควาย
ฮุ่มฮุ่ม	ฮุ่ม-ฮุ่ม	ฝนตกมาน้ำมาเร็วเกินคาด
ฮุน	ฮุน	ดึงเชือกให้ความไปทางซ้าย

(๑๔)

ภาษาถิ่นชาวพวนดำย

➡ ขู่หัว ➡ สระฉม

➡ บ้องหู ➡ ใบหู

➡ ตีากะฮั่น ➡ กระดานหก

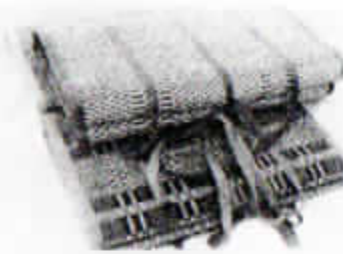

➡ ปีกะเต็ก ➡ หัวกิม

➡ แตากะโป๊ะ ➡ ลีวแห้ง

(๑๕)

➡ เสื่อ ➡ เสื่อ

➡ เกือก ➡ รองเท้า

➡ ตีอก ➡ ต่างหู

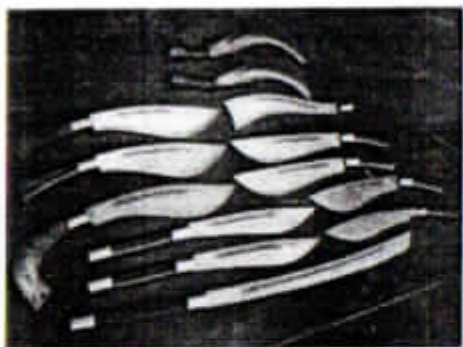
➡ ผ้าห่มเข้า ➡ ผ้าขนหนู

➡ กล่ม ➡ ร่ม

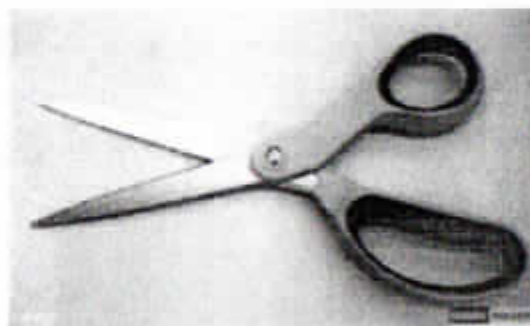
(หน้า ๒๐)

กะบัก ← จอบ

มิด → มิด

ตะโก ← กรรไกร

ขวาน → อีมุย

ผีเสื้อ → แมงกะปิ้ง

เสือ ← เสือ

ยางวง → หนังสือนั่ง

น้ำแหน่ ← น้อยหน้า

